

Staršiski list

2009/10

wudaće: zyma 2009/10

wudawaćel: Serbske šulske towarstwo z.t.

Póstowe naměsto 2

02625 Budyšin

tel.: (03591) 550216

faks: (03591) 550220

info@sorabischer-schulverein.de

www.sorabischer-schulverein.de

zamołwitej redaktorce: Marja Jaworkowa/Monika Süšowa

tel.: (03591) 550215

titulny wobraz: dźěčo z Wotrowskeje pěstowarnje

fota: SŠT

© 2009 Serbske šulske towarstwo z.t./Sorbischer Schulverein e.V.

Lubi starši, džedojo a wowki,
w adwentnym času so rady z našimi džěćimi a wnučkami přihotujemy
na hody. Kóždy so na swoje wašnje prôcuje wabjenjam konsuma
wućeknyć a při swětle swěčkow pyta dušiny měr. Wšelke rituale nam
při tym pomhaja, kaž adwentny wěnc w ćopłej stwě, tradicja, kiž
pochadža z lěta 1839, slódne poprjančki a wosušk abo spěwanje
hodownych spěwow a čitanje hodownych powěscow. Prócujemy so w
našich pěstowarnjach, zo bychu Waše džěći a wnučki nabožne
zaklady nazhonili. Napjatosć drje je patoržicu doma najwjetša, hdyž po
500-létnej tradicji pyšimy hodowny štom a so woči našich džěći a
wnučkow błyšća, hdyž je skónčne wobradženje. Wjetšina z nas drje na
hodownej Bożej mši spokojom a z radosću napjelnjena wodychnje.
Přeju Wam w mjenje předsydstwa SŠT žohnowane hody a hnady połne
nowe lěto.

Waša

Ludmila Budarjowa
předsydko Serbskeho šulskeho towarzstwa z.t.

Wobsah:

Nabožne zaklady nazhonić a hódnoty wuwić	1
Z džěćimi so modlić	6
We Wotrowje paslimy krjepjeńčku za hody	7
Na Wšěch swyatych a Chudych dušow w Ralbicach	8
W Chrósćicach swjeća kermušu	9
Swjaty Mikławš wopyta džěći w Němcach	10
1. adwent w Malešecach	11
Přihoty na hody w Rownom	12

Nabožne zakłady nazhonić a hódnaty wuwić

Nabožne zakladne nazhonjenja a hódnaty wobsahuja wšę dimensije našeho žiwjenja. Tohodla je přiměrjene, to we wšich kublanskich wobłukach wobkedźbować. Wćipnosć dźesća jako zakladny pohon wšeho wuknjenja njewobmjezuje so jenož na to, štož móže widźeć a wopřimnyć. Dźečo praša so tež za zmysłom.

Je wažne, zo so starši a kublarki nabožnej dimensiji žiwjenja staja a k tomu, jak dźeči swět widźa. Tak hodža so zhromadnje wotmoływy na prašenja namakać.

Dżensniši dźeń so hižo wjele ludži njezwaži, wo tak wosobinskich wěcach kaž wo nabožinje w zjawnosći rěčeć. Chcemy w našich kublaniščach rum a atmosferu tworić, kiž zmóžnja, tež wo njepredstajomnym a potajnym w žiwjenju rěčeć a wo tym rozmyslować.

Dźeči zamóža so džiwać, jak rjenje je zhromadne žiwjenje čłowjekow, zwěrjatow a rostlinow w přirodze zrjadowane. Wone dožiwja pak tež wohroženje přez njeskludźene mocy w přirodze a jich ničacu móc. Tute spóznaće móže pola dźeči wjesć k prašenjam za stworiēlom swěta, za přičinu wšeho, štož boli a niči, a za pomoc w strašnych situacijach.

Wotmołwy su wšelake, za tym, kajke su swójske nabožne tradicije. Dźěći móža to runjež tak tež nazhonić. Ważne je, zo so dźěći k tutym rozmołwam pozbudžuja a dorosćeni kedźbliwje připosłuchaja. K tomu słuša tež zwólniwość dorosćenych, ze swójskim mënjenjom k rozmołwje přinošować.

Dźěći njewuknu wěru jako wučbu, ale bóle jako dožiwenje swójskeho swěta, přez rituale, wospjetowanja a zwučenosće, wosebite městna.

Najbóle pak wuknu přez nas dorosćenych, přez žiwjenske naćiski swojich starých, kublarkow abo druhich bliskich čłowjekow. Dźěći hladaja na to, jak z druhimi ludźimi wobchadžamy, jak so modlimy, jak swjećimy njedželu. Njezaleži w prěnim rjedže na tym, zo dźěco rozumi n. př., što je

njadžela, ale zo dožiwi njedželu z hinašej wónju, hinašim słodom, hinašim zadžerženjom a na hinašim městrnje. Zrozumjenje příndže po zmysłowym nazhonjenju. Njech dźěćom tute bohaće zmóžnjamy.

Dźěći so nas často dźery do brjucha prašeja. Druhdy nam to tež brjušebojenje wobradža, dokelž mamy wjacore wotmołwy. Scěhowace prašenja zawěscé znajeće. Snano su wotmołwy nastork za swójsku (lěpu) wotmołwu.

Čehodla su wójny?

Namjet 1: Pomysli raz na wčera: To sy ty twoju sotru bił, dokelž je će při hrajkanju myliła. Sy so přez nju mjerzał, sy swoju wolu přesadžić chcył. Tež we wójnje so ludžo mjezsobu

zadžeraja. Kóždy kraj měni, zo ma prawje a chce to přesadžić. Za to je jim kóždy srédk prawy - tež wójna. Ale tak kaž wój wuknyć dyrbitaj, so ze słowami zadžerać město so bić, tak maja tež politikarjo wuknyć, přez rozmołwy a jednanja a nic přez namóc zwady rozrisać. Ale tež dorosčenym to čežko pada a bohužel telko čerpjenja za čłowjekow přinjese.

Namjet 2: Twoja wowka je wójnu sama tu dožwiła. Bohudžak je pola nas měr a nadžijomnje tak wostanie. Wójny so z najwšelakoriščich přičin wjedu. Často chcedža či jedni namóc nad druhami měć. Zadžeraja so dla kraja druheho, hinašeje rěče abo hinašeje nabožiny. Bohužel so při tym wjele ludži mori, z domizny wućéri abo nuzu čerpi.

Hdže bydli Bóh?

Namjet 1: Prajimy druhdy: „Bóh bydli w njebjesach.“ Z tym pak njejsu njebjesa nad mróčelemi měnjene. Bóh njebydli na jednym wosebitym městnje kaž my. Wón bydli a je wśudże, tež w našich wutrobach. Druhdy móžemy jeho tam začuwać. Potom mjenujcy, hdyž maja so ludžo rady. Potom čuja so kaž w njebjesach a začuja, zo je jim Bóh blisko. Snadź so tohodla praji, zo Bóh w njebjesach bydli.

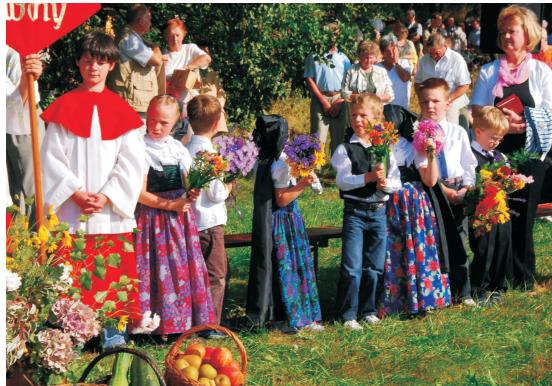
Namjet 2: Bóh je kaž wětřik. Njemóžemy jeho widčeć abo přimnyc. A kaž wětřik nima tež Bóh žadyn dom, w kotrymž bydli. Ale wón je přeco při nami, tež hdyž to njepytnjemy. Wosebje bliski je nam, hdyž so modlimy abo na njeho myslimy, na příklad w cyrkwi na kemšach. A wón je přeco bliski, hdyž jednoho druheho čłowjeka rady mamy.

Namjet 3: Bóh je wśudże. Njemóžemy jeho widčeć, ale wón nas přeco slyši, hdyž z nim rěčimy. Znaješ spěw a hrónčko z biblige: Hdžež dwaj abo třo w mojim mjenje so zhromadža, tam sym ja mjeze nimi. Hdyž so

potajkim zhromadnje modlimy abo Božu mšu swjećimy, je nam Bóh bliski. Tohodla móžemy w cyrkwi Božu bliskosć wosebje začuć.

Štó bě prěni čłowjek?

Namjet 1: Prěni čłowjekojo běchu tak zdawna před nami žiwi, z džensa hižo njewěmy, kak to tehdy bě. Na spočatku njebě tež pisma a knihow. Ale džensa su ludžo, kotriž za tym slědža. A tući praja, zo je so žiwjenje cyle pomału we wjele milionach lětach na zemi wuwilo. Při tym bě hižo zahe tak, zo nastachu rostliny, zwěrjata a tež čłowjek wot staršich, potajkim zo maja nana a mać. Kak je dokladnje k tomu dόšlo, nichtó njewě.

Namjet 2: Najwjace wědomostnikow wéri: W běhu wjele tysac lět je so žiwjenje pomału wuwilo. Najprjedy běchu rostliny, potom cyle małe zwěrjata, a z toho nastachu poněčim te wulke zwěrjata a čłowjekojo. Tohodla praja někotri, zo čłowjek wot wopicy pochadža. Ale kak a čehodla je k tomu dόšlo, nichtó tak prawje njewě. Tohodla su sej ludžo často spytali swój pochad we wobrazach rozkłasć. Jedyn z najrjeńšich wobrazow namakamy w bibliji.

Namjet 3: Biblia praji, zo je Bóh prěnjeho čłowjeka stwořil. Tohodla nje-měješe wón žanych staršich. Bóh je najprjedy kwětki, štomy a zwěrjata scinił. Na kóncu, jako bě wšitko přihotowane, je prěnjeho čłowjeka stwořil. Wón je hlinu wzał, z neje čłowjeka formował, jeho nadychał a tak k žiwjenju zbudžił. Tutoho prěnjeho čłowjeka mjenowaše Hadama. Zo njeby tutón sam był, stwori hnydom žonu k tomu a mjenowaše ju Jěwu.

Čehodla džemy do cyrkwe?

Namjet 1: Čehodla druzy do cyrkwe njeńdu, njewěm. Ja móžu či jenož prajić, čehodla ja do cyrkwe du: Stawizny wo Jězusu, kotrež tam

slyšimy, dopominaja mje přeco zaso na to, zo je wažniše ho hač našich wjele starosćow, přez kotrež sej hłowu łamam. A wone mi pomhaja, wo tym rozmyslować, hač sym dobry k druhim čłowjekam abo hač njemóžu něštožkuli lěpje činić. Wěrju, zo ja tute nastorki trjebam. Tohodla chodžu rady do cyrkwe, a ja so nadžijam, zo tež ty tam něšto namakaš, štož tebi tyje.

Namjet 2: Wěrju, zo je derje a wažne k Bohu so modlić. A to nic jenož sama doma, ale tež z druhi-mi ludźimi kotřiž do Boha wěrja. A runje to činimy njedželu w cyrkwi. Jězus je nas k tomu přeprosyl, kóždu njedželu na jeho smjerć a jeho zrowastanjenje myslić a Bohu so za to džakować. Dokelž tež my směmy so nadžijeć, zo nam Bóh po smjerći nowe žiwjenje dari. Njeje to přičiny dosć k swjećenju?

Namjet 3: Za nas je njedžela wosebity džeń. Njetrjebamy na džělo a do šule, ale móžemy so wotpočnyć. Njedžela je za nas prawy swjedžeń. A k tomu słusa cyle jednorje Boža mša, na kotrež so Bohu džakujemy a přemyslować móžemy wo tym, štož je w zašlym tydženju było. Hdyž přińdžemy z cyrkwe, smy mocy za přichodny tydžeń nabyli. Druhim

ludžom to njeje tak wažne kaž za nas. Tute potom njedželu do cyrkwe njeńdu.

Namjet 4: W cyrkwi móžemy Bohu wšo prajić, přez čož so wjeselimi abo zrudni smy. W cyrkwi nas ničo při tym njemyli. Zetkawamy tam tež mnoho znatych a móžemy z

nimi bjesadować. Na a po kemšach je kaž we wulkej swójbje a začuwam, zo słušamy wšitcy hromadže. To mje sylni a zwjesela.

Z džěćimi so modlić

Wšedny džeń w pěstowarni a tež doma w swójbje skićeja so nam dosć skladnosćow k wulkemu wjeselu, ale tež k starosćam. Je derje, hdyž njewostanjemy z nimi sami. Směmy wšitko před Bohom přinjesć. Tež džěći zamóža hižo zahe Boha jako partnera w rozmołwje nazhonjeć. Bóh jich tak w žiwjenju přewodžuje a posylnuje.

Móžemy **wo** druhim rěčeć. Móžemy pak tež **z** druhim rěčeć. Tak je to tež z Bohom. Móžemy z našimi džěćimi **wo** Bohu rěčeć. To je derje. Ale rozmołwa **z** Bohom přinjese do našeho žiwjenja cyle nowu dimensiju.

So modlacy čłowjek přinjese swoje cyłe žiwjenske nazhonjenje k Bohu. Wótře abo mjelčo. Jakoćiwe abo w rymach. Ze swójskimi słowami abo z wupožčenymi.

Za džěći je to wažne zakladne nazhonjenje, kotrež jim starši a kubłarki sposředkuja. Wšitko směm Bohu prajić. Njedawa ničo bjezwuznamne, njeważne za Bože wucho.

Někotre pěstowarnje maja krute městno z małym blidkom jako wołtark. Na nim leža wšelake symbole wěry - świečka, kříž, džěćaca biblia. Džěći smědža sej k tutому wosebitemu městnu sami dójć abo wołtark do srjedzišća storčić, hdyž so zhromadnje modla abo hdyž so stawizna z bibliję powěda. Jedna rjana ideja.

Franciska Neterowa

We Wotrowje paslimy krjepjeńčku za hody

W našej małej pěstowani knježi swójbna a měrna atmosfera. Nam je wažne, zo džěći přečelnosć a zhromadnosć nazhonja kaž tež wuknu, z druhimi dželić a zwady ze słowami rozrisać.

Runje adwent skića zaso móžnosć, čichi a měrny čas dožiwić. Hižo při raňšim kruhu zhromadźimy so při swěcce a spěwamy adwentne a hodowne spěwy. W běhu dnja pasla a moluja džěći a słuchaja adwentnu hudźbu. Při tym pala so kadžički a swěčka wuprudza pokoj w domje, kotryž tež snano hač do wutrobow dóndže. Při pječenju poprjančkow stupa wón do nosa. Program za seniorow skića džěćom wjeselo darowanja začuć. Spytamy džěćom adwent ze wšemi zmysłami začuwać dać.

Lětsa smy so jako hodowny dar za staršich za krjepjenčku rozsudźili. Z hliny formowachu a wudebichu džěći zahoriće swoju wosobinsku krjepjeńčku. To bě nam z nastorkom, wo woznamje tutoho dara kaž tež swjećeneje wody z nimi rěčeć. Zhromadnje pobychmy w Božim domje. Wobhladachmy sej tež stare kemšace džěćace knižki a nawuknýchmy z nich modlitwy.

Kublarki Wotrowskeje pěstowarnje

Boži jandželo,
wodź mje džěćatko,
zo by njestalo
so mi njezbožo.

Na Wšěch svjatych a Chudych dušow w Ralbicach

Na dnju Wšěch svjatych (1.11.) spomina so w katolskej cyrkwi na svjatych, martrarjow a zemrētych. Křesčenjo wupyša rowy přiwuznych a zaswěća swěčki. Su to znamjenja lubosće a wěčneho žiwjenja. Na dnju Chudych dušow (2.11.) spomina so na wšěch zemrētych. Na tutym dnju žohnuje farar w Ralbicach rowy, a přiwuzni so modla.

Za kublarku Móniku Čornakowu bě to tež lětsa zaso přiležnosć, so z džěćimi w skupinje wo smjerći rozmołwjeć. Džěći powědachu wo

swojich swójbnych, kiž su zemrěli, ale tež wo domjacych zwěrjatach, kiž tu hižo wjac njejsu. Při tym rěčachu tež wo swojich začućach a zo su zrudni, hdyž něchtó wumréje. Zhromadnje su sej nadžělali, kotre wěcy w zwisku z kěrchowom steja: row, narowny kamjeń abo křiž, kwětki, céłownja, swěčka atd.

Skupina wobzamkny, zhromadnje kěrchow wopytać a so za zemrētych pomodlić. Před wrótkami kěrchowa so džěći na to skedžbnichu, zo je kěrchow městno měra a čišiny. Duci po kěrchowje sej džěći rowy dokladnje wobhladachu. Ćeta Mónika powědaše džěćom wo ludžoch, kotříž tute rowčki hladaja a so za zemrētych pomodla. (hlej tež str. 13, němski džěl)

Kublarki Ralbičanskeje pěstowarnje

W Chrósćicach swjeća kermušu

Za nas džěci rěka kermuša wězo karusel, cokorowa wata, losowanje, šokolodžane jabluko, placki wot čety, honjenje z kuzinami a kuzenkami. Móžemy so wjerćeć na konju sedžo abo w awče trubjo. Kiwamy staršim a wjeselimi so nad swěcami a zwukami. Pónďelu po Chróščanskej kermuši směmy samo cyła pěstowarnja hišće raz darmotnje na krasny karusel. To je za nas rjany dar. Zo by nam čakanje na kermušu lóše bylo, smy hižo dny do toho w pěstowarni karusele molowali a paslili. Pěstowarka je nam tež powědała, zo swjećimy na tutym dnju narodniny našeje wosadneje cyrkwe. Nětka tež wěmy, čehodla na kermuši či dorosceni doma tak wjesele jědža, pija, bjesaduja. Je to kaž hewak na narodninach n. př. pola nana. Jenož hinak je, zo džemy na

kermušnej njedželi wšitcy zhromadnje kemši, dokelž chcemy so wjeselić a radować z Bohom. Tute kemše su přeco wosebje rjane wuhotowane a my džěci prócujemy so tež cyle změrom sedžeć. A jenož derje, zo mamy w druhich wjeskach tež přiwuznych. Tak móžemy sej tež tam na kermušny karusel dojēć a mama a papa móža wšěch zetkać, kotrychž najsckerje hižo dawno widželi njejsu, dokelž maja sej telko wjele powědać.

Džěci Chróščanskeje pěstowarnje

Swjaty Mikławš wopyta dźěći w Němcach

Je z dobrej tradiciju, zo nas swjaty Mikławš kóždolětnje 6. decembra w pěstowarni wopyta. Knjez farar Deleńk přińdže jako katolski biskop w čerwjenym płašču, z mitru a biskopskim kijom (wobraz str. 3). W přihotach na tutón dźeń spěwamy spěwčki wo swjatym Mikławšu a slyšimy wo jeho žiwjenju. Wón bě jara dobrociwy a je druhim ludzom w nuzy a ćežkich časach pomhał. Wón je posoł Boži, kotryž hižo do hód dźěći zawjeseli. Dźěći zeznaja znamjenja biskopskeje drasty a zhotowia małe paslenki. Často so Mikławš z rumpodichom přirunuje.

Bórze přińdże Mikławš

(po mel. „Bórze přińdże rumpodich..“)

Bórze přińdże Mikławš k nam,
lube dźěći, praju wam.
Rjanu mitru sobu ma,
wšitkim dźěćom pokaza.
Bórze přińdże Mikławš k nam,
lube dźěći, praju wam.

Kóžde lěto paslimy za dźěći a hosći pěstowarnje mału překwapjenku. W tutym lěće so wjeselimi, zo nam Sophie Budarjec w jeje dobrowólnym socialnym lěće při přihotach pomha. Džensa hišće pokazuja wšelake nałożki na to, zo je Mikławš dźěći jara lubował.

Kublarki Witaj-pěstowarnje Pumpot

1. adwent w Malešecach

Kak móžemy so hišće lěpje do wjesneho žiwjenja w Malešecach integrować, bě naše prašenje při planowanju noweho šulskeho lěta 2009/10. Kermuša, swjaty Měrćin, Domowinska hodownička, hodowne wiki... - tam bychmy tola z małym programom zahajenje wobrubić móhli! Staršiski aktív měješe ideju, na hodownych wikach paslenki předawać.

W nazymskich prózdninach hortske džěći z fałdowanjom adwentnych hwězdow a namolowanjom hwězdow z drjewa započachu. Kónc oktobra zetkachmy so přeni raz ze staršimi a paslachmy hač do pózneje nocy. Hišće trójce so wječor k paslenju do pěstowarnje podachmy. Kublarki a starši tež doma pilnje paslachu. Prěni adwent so chětře bližeše. Z džěćimi a ze staršimi sej našu hodownu budku na wikach přihotowachmy a wšitko na předań nastajichmy. Anna, Leon, Timo, Paul a Edwin běchu wosebje napjate. Woni smědžachu sobu předawać.

Zdypkom we 18.00 hodź. zaklinčachu zwony Malešanskeje cyrkwe, hudžerjo zahrachu přeni kusk a po tym z džěćimi hodowny hudžbny program z někotrymi spěwami wobrubichmy. Spěw „Kling, Glöckchen,...“ sej zhromadnje z wopytowarjemi zaspěwachmy. Připoslucharjo wikow so z přikleskom pola džěći džakowachu. Naši předawarjo, džěći a starši, z wulkim elanom jara wjèle předachu. To bě naš přeni adwent. Wjeseli a spokojni takle naš dohodowny čas zahajichmy.

Kublarki Witaj-pěstowarnje *K wódnemu mužej*

Přihoty na hody w Rownom

Hižo dobra tradicija pola nas su dohodowne paslenske wječory w našej pěstowarni. W adwentnej atmosferje so kóždolětnje najwšelakoriše paslenki přez staršisku radu a kublarkow organizuja. W zašlym lěće so tak adwentne kalendry za skupiny paslachu. Rjenje za nas staršich je, zo so tute wječory jara wotewrjene zarjaduja. Započinaja so w 17.00 hodž. a maja wotewrjeny kónč. My jako starší móžemy potajkim wolić, hdý k paslenju džemey.

W tutym lěće wjeselimy so na hornčerjenje z mačerju Anett Tillack. Adwent we Witaj-pěstowarni *Milenka* rěka pak tež, w

kóždym tydženju před hodami jedyn wjeršk přihotować: Tak pječemy poprjančki, Miklawš nas wopyta, Bóže džéćetko příndže k nam do pěstowarnje, před-šulske džěći zwjesela rentnarjow w Rownom a Mulkecach ze swojim hodownym programom. Wopytamy zarjadowanja w Slepjanskim kulturnym centru-mje a wjeselimy so na rumpodicha.

Rjenje wupyšena pěstowarnja wubudža w nas a we wutrobach našich džěći wjeselo a radosć nad hodownym poselstwom.
Staršiska přirada Witaj-pěstowarnje *Milenka*